

EVALUATIEVERSLAG 2024

**HOE IK
VOOR JOU
[THEATER
FESTI]VAL**

THEATERFESTIVAL 'S-HERTOGENBOSCH
BOULEVARD

INHOUDSOPGAVE

5	INLEIDING
6	FACTS & FIGURES
7	PROGRAMMA
7	Boulevard in de binnenstad
7	Highlights programma Boulevard 2024
10	Creative Europe/internationalisering
11	Lijn73
12	Contextprogramma
13	Future Feels
14	PUBLIEKSVERBINDING: EEN TOEKOMSTBESTENDIGE BEWEGING
14	De continue lerende houding
14	Publieksverbinding als domein in de organisatie
14	Wat we doen
16	Bijzondere samenwerkingen
18	MARKETING EN COMMUNICATIE
18	Algemeen
18	Zichtbaarheid
20	Onderzoek en impact
22	BEDRIJFSVOERING
22	Productie
22	Organisatie
23	Inbedding in stad en regio
23	Reflectie op codes
25	Financiën
26	VOORUITBLIK THEATERFESTIVAL BOULEVARD 2025
27	BIJLAGE: AFSLUITEND PERSBERICHT

HOE
IK VOOR

JOU
VAL

THEATER FESTI

INLEIDING

De viering van de veertigste editie was veelomvattend. Elf dagenlang scheen de zon volop. Met de terugkeer in de binnenstad bereikten we meer spontane passanten en dagjesmensen die we kennis konden laten maken met het veelbetekenende podiumkunstwerk van een almaar groeiende gemeenschap aan kunstenaars die zich aansluiten bij Boulevard. De viering van de terugkeer naar de binnenstad was voelbaar. Het bleek een thuiskomstgevoel te geven, aan het team, de makers/ gezelschappen en bezoekers.

In dit evaluatieverslag blikken we terug op een editie waarbij we met de kunstenaars hebben gevierd zonder weg te kijken. Zo openden we met de veel besproken voorstelling van Igor X Moreno, Karrasekare die ons meenam naar een tijd waarin Carnaval een ritueel was om met het begin van de lente de bevrijding van het lichaam te vieren. Woordkunstenaar Manu van Kersbergen nam de zinsnede "In den beginne was het woord" uit de bijbel als vertrekpunt voor de voorstelling De Herontdekking van de hemel. In Tent Paars werd de hoogkwalitatieve waarde van hiphopcultuur gevierd. Omar Rajeh stelde in Dance is not for us, dans als meest revolutionair, provocerend en confronterend in een land in oorlog, vernieling en dood. De samenwerking van Het Houten Huis met het Vlaamse gezelschap Theater Stap had groots succes met Voor ze Verdwijnen, die op een passende buitenlocatie werd gespeeld.

Met een uitgebreide afdeling publieksverbinding lukte het om nog meer verdieping aan te brengen aan de

toegankelijkheid van het festival. Het programma voor de kleine beurs, dat bestaat uit gratis programmering op het Torenpodium en voorstellingen onder de €10,-, bracht een verscheidenheid aan publieken samen. De vertaling van Van Kersbergens voorstelling in gebarentaal bracht een extra dimensie aan bij de voorstelling waarin taal centraal staat. En de opkomst bij de georganiseerde voorzieningen die prikkels temperen waren hoger dan ingeschat.

Het was ook het jaar van gevestigde namen als Laika met Tortot, Dries Verhoeven met Alles moet weg, BERLIN/ Fien Leysen met Alabama, Boukje Schweigmann met Binnenste Buiten en Corpo Maquina/ Guilherme Miotto met Mondo Perfetto. Ze toonden hun werk dwars door de stad, van skatehal, kerk, bibliotheek, tot theaterzaal. We bewoonden na drie jaar afwezig te zijn geweest, wederom Theater aan de Parade. We bespeelden alle zalen en hielden er kantoor. De terugkeer naar de binnenstad tijdens onze jubileumeditie heeft zich gekenmerkt door elf dagen mooi weer. Dat heeft aan positief effect gehad op onze horecaomzetten en kaartverkoop. Na 15 jaar voor Boulevard gewerkt te hebben heeft Tessa dit jaar afscheid genomen van Boulevard tijdens het festival. De stichting was begin 2024 druk met de meerjarensubsidieaanvragen voor Boulevard en PLAN en de uitslagen zijn positief gevallen.

We kijken uit naar de nieuwe beleidsperiode vanaf 2025 met het gegeven vertrouwen in de vorm van vierjarige subsidie van de Gemeente 's-Hertogenbosch, Provincie Noord Brabant en het Fonds Podiumkunsten.

FACTS & FIGURES

100.000
bezoekers

37.000
kaartkopers

16.000
bezoekers aan
gratis programma

29
contextprogramma's
[11 nagesprekken, 11 talkshows,
7 werksessies]

100
voorstellingen en concerten
op het festivalplein,
in bestaande podia en op locatie

20
[Nederlandse]
premières

550
artiesten

230
vrijwilligers

15
locaties

6
podia

5
voorstellingen met
gebarentolk

1
gebarencafé met
talkshow in gebarentaal

2
voorstellingen met
audiodescriptie

1
voorstelling
met handtolk

1
voorstelling met
Prikkelvriendelijke ontvangst

11
vaste medewerkers

38
freelancers

2
relaxed
performances

150
productiemedewerkers
en technici

80
horecamedewerkers

PROGRAMMA

BOULEVARD IN DE BINNENSTAD

We kijken terug op een schitterende editie van ons festival en we kunnen voort gaan bouwen op een stevige basis. Vorig jaar rond deze tijd was de [terug]komst naar de binnenstad nog geen vanzelfsprekendheid. Het is die verplaatsing waar ons programmteam het afgelopen jaar de meeste aandacht in heeft gestoken; hoe vertalen we de lessen van het landerige Zuiderpark en de realiteit van een verkleind festivaloppervlak op de Parade naar een festivalhart waar alle makers goed uit de verf komen, dat toegankelijk is voor een breed publiek, en waar families zich ook thuis kunnen voelen?

Wij hebben dit jaar geprobeerd een deel van onze 'tentjes-makers' ook te plaatsen buiten de Parade, in Theater Artemis, in de Sint Janstuin en de Azijnfabriek. Een aantal van deze locaties werden minder goed bezocht dan die op de Parade, maar de Sint Janstuin, een in het oog springend buiten-theater had daar nauwelijks last van. Dat kwam deels mogelijk ook door de bespelers; het nieuwe en verrassende De Ronde de Roo. De bekende Eva van Pelt kon in Theater Artemis haar kleine zalen makkelijker vullen dan Frino in de Azijnfabriek, die voor het eerst op het festival te zien was. Een andere invloedrijke keuze was om ons muziektheater en jeugdprogramma, dat al jaren in een grote tent op het festival te zien is, te verplaatsten naar de nieuwe Pleinzaal in Theater aan de Parade. We konden hierdoor een prachtig aanbod in met name Vlaams jeugdwerk tonen, en ook de

makers in de avond, genoten van de focus die de zaal bood. De zaal liet ons ook toe iets intiemer werk te kunnen tonen. Echter weten we nu dat de Pleinzaal niet eenzelfde uitnodiging doet aan de bezoeker als het BLVRD Theater voorheen. De zaal werd niet in dezelfde massaliteit bezocht. We bezinnen ons met deze ervaring op zak op 2025.

De festivalverplaatsing naar de Parade gaf ons ook de gelegenheid ons contextprogramma opnieuw vorm te geven. Dat deden we in een dagelijkse talkshow, om ook het gesprek met makers en publiek, naar het hart van het festival te brengen. Deze talkshow, gehost door Yahmani Blackman, was een groot succes. Alhoewel de gesprekken soms minder diepgang verdroegen in de reuring van het plein, maakte nooit eerder zo'n groot deel van het publiek deel uit van ons contextprogramma. De diepgravender BLVR&D-sessies vonden veelal achter gesloten deuren plaats.

HIGHLIGHTS PROGRAMMA BOULEVARD 2024

We trapt de editie af in het Theater aan de Parade met de voorstelling Karrasekare van Igor & Moreno. Het choreografenduo, dat dit jaar voor de vijfde maal op het festival te zien was, bespeelde voor het eerst de grote zaal met een episch ritueel over de mens en de natuur.

JOSHUA MONTEN DANCE COMPANY / ALINA LUGOVSKAYA, YIORGOS PELAGIAS *Linearity*

©Karin Jonkers

Ons openingspubliek werd gevraagd zich over te geven aan dit muzikale en visuele spektakel. Mensen kwamen gelauwerd uit de zaal. Maar voor anderen was het erg uitdagend om zich ertoe te verhouden. Er werd opvallend hartstochtelijk nabesproken in de foyers en aan de bar.

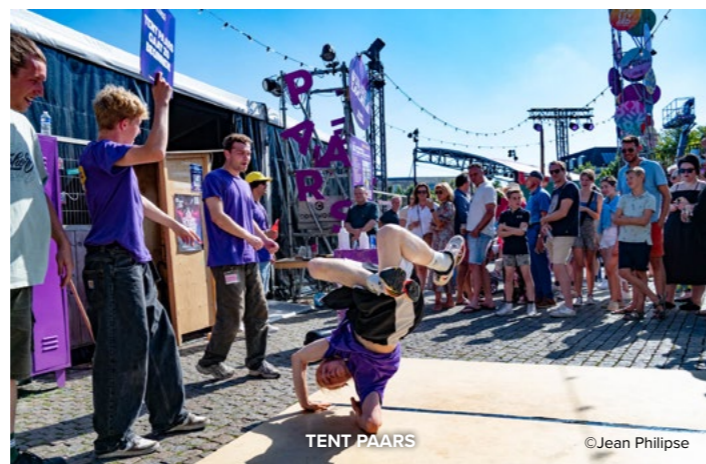

Op meer unanieme publiekswaardering kon Voor ze Verdwijnen van Het Houten Huis en Theater Stap rekenen. Een voorstelling op een privé landgoed, waar – met de stad naast de deur – de bewoonde wereld erg ver weg leek. Er ontspoon een volledig fictief verhaal, dat magisch was vormgegeven, over een kaboutervolk, dat door wetenschappers werd bestudeerd. Hoe vrolijk dat ook lijkt, het tafereel werkte als een spiegel voor wrede menselijkheid – we stoten iemand die anders voelt, anders denkt, en zich verzet tegen de norm uiteindelijk af. In het eindapplaus overheerste bij sommigen de onschuld en lach, bij anderen de grimmigheid.

Vaste bezoekers konden zich dit jaar ook weer verheugen op voor hen zo bekende kunstenaars die alle drie op bijzondere locaties te zien waren. Ze lieten hun koopgedrag bevragen bij Dries Verhoeven's Alles moet weg, ontdekten hun lichamelijk zelfwaarneming in Boukje Schweigmans Binnenstebuiten en Laika trakteerde ze op een ongeëvenaard zintuigelijk stuk over de zinloosheid van oorlog in Tortot. Opvallend vaak waren de jeugdvoorstelling in Theater aan de Parade van Vlaamse origine, met een rijke beeldtaal. Bambiraptor van de Kopergieterij was het

absolute hoogtepunt. In de avond stond in dezelfde zaal muziektheater. We merken dat een Boulevard bekende naam als Club Gewalt en de Dansers drie dagen achtereenvolgens bijna uitverkocht, terwijl de grote zangeres Naaz moeite heeft om haar zaal te vullen. We kregen links en rechts te horen dat er wel wat meer te lachen mag zijn op Boulevard. Dat zou de reden kunnen zijn dat de open mic van de Koningstheateracademie studenten van Avans zoveel bezoekers trok. Het was niet het enige onderdeel van ons studentenprogramma Future Feels dat goed bezocht werd. Naast de studentenvoorstellingen, was er ook een levendig contextprogramma en werd ons kantoor, Pand 18, echt door hen 'bewoond' gedurende 11 dagen. Zij dompelden zich bovendien onder in de rest van het programma, waardoor er veel uitwisseling was. Grote nieuwkomer dit jaar was rapper en spoken word kunstenaar Manu van Kersbergen met de muzikanten van .multibeat. De Herontdekking van de Hemel was zijn grootste werk tot nu toe: een theateraal concert waarin Van Kersbergen als vader, als geëngageerd mens, als man van kleur, als taalliefhebber en -worstelaar grip probeert te krijgen op het leven in al zijn complexiteit. Ook de hemel in, danste Corpo Maquina ons. Het werkelijk schitterende duet werd hoog gewaardeerd in de Catharinakerk, waar de Bachklanken uit de marimba prachtig tot hun recht kwamen.

Op en bij de Parade waren dit jaar naast gevestigde bescpelers als Het Zuidelijk Toneel ook veel nieuws te beleven. De Ronde de Roo veroverden veel harten met hun absurde mime-voorstelling in de tuin van de Sint Janskathedraal. Voor een klapper zorgden Dukebox en Arjuna Vermeulen, die de Bossche street culture scene op het podium zetten. In veel verschillende programma's en korte acts van makers uit Den Bosch en omgeving, plus een drietal bestaande hiphop bewerkingen uit het nationale theatercircuit gaven ze zowel de bekendheid en veelzijdigheid van deze kunstvormen een boost, maar ook het plein. Refraction van het Utrechtse Underdogz haalde de top drie van best gewaardeerde voorstellingen. Het leek een niet aflatende stroom van energie en activiteit, die ook buiten de tent te zien was. Bijvoorbeeld tijdens openbare danslessen voor kinderen en andere geïnteresseerden. In de avond organiseerde 'tent paars' een cypher, die regelmatig samenviel met de uitloop van de laatste act op het Torenpodium en de soundcheck van de band.

Het was opvallend hoeveel verschillende publieksgroepen samendromden op het plein. In het bijzonder de avond met het trio Rens, Jaïr en Ome Uncle op het Torenpodium werd zo echt een groot pleinfest voor iedereen. We constateerden dat de installaties dit jaar niet afdoende zichtbaar waren aan de buitenkant. Maar wat zich achter het zwarte zeil, of in het houten paviljoen bevond, was interessant en goed bezocht. Bij Tamar Blom kon je bewapend met regencapen en laarzen veilig een nat pak halen in Body of water. Een indringende ervaring die kort duurde, maar die je nog wel een tijdje meedroeg. Schippers&VanGucht beroerden ook met water; in hun Eeniedereen kreeg je een beeldende en filosofisch

reflectie op wat ons bindt – in deze tijden mag dat gerust politiek genoemd worden

Wél heel zichtbaar was het Torenpodium, met daarop vele internationale en nationale bescpelers. Samen met Theater op de Markt konden we de Braziliaanse Grupo Impacto naar Europa halen om hun Baobás te tonen. Het was bijzonder om te zien hoe de gedachte geschiedenis van Brazilië, die grotendeels onbekend moet zijn bij onze bezoekers, toch z'n impact niet miste en de tegenhanger vormde van het meer explosieve tweede deel van de voorstelling.

De nacht van Boulevard was veelzijdig. We verplaatsen de FOMO FATALE avonden naar de Willem Twee om meer ruimte te genereren voor de live acts, maar die locatie bleek het publiek moeilijker te kunnen vinden dan de Bossche Brouwers vorig jaar. Wel was er veel bijval en enthousiasme over het programma. Meerdere bezoekers waren verrast dat een act als LIONSSTORM te vinden was in Den Bosch – een show zo queer en rauw dat Bossche jongeren daarvoor naar de Randstad gewend zijn te reizen. Het programma voegde artistiek echt iets toe aan het aanbod in den Bosch. Tegelijkertijd blijft qua integratie in het festival en de locatie nog werk aan de winkel. Queer én intiem was ook de avond die Teddy Tops organiseerde in de Azijnfabriek op donderdagavond. We zoeken volgend jaar met de initiatiefnemers en het Queer Arts Festival naar een nog groter queer programma in de avond en nacht.

CREATIVE EUROPE / INTERNATIONALISERING

Met behulp van Creative Europe programmeerden en coproduceerden we dit jaar de prelude Shoe/Farm van het Vlaamse gezelschap Buren. Zij stonden voor de derde maal op het festival. Buren produceert werk dat heel beeldend en muzikaal is. Voor ons is een Europese samenwerking belangrijk om dit soort werk, dat zowel experimenteel is als een grote middenzaal nodig heeft, te kunnen blijven tonen.

Het lukte op het laatste moment helaas niet om de Italiaanse Chiara Bersani uit te nodigen op Boulevard. De productie bleek nog erg in ontwikkeling. Dat stelde onze productie en marketing voor te veel vraagtekens en financiële uitdagingen. We konden de presentatie van L'Animale in goed overleg opschorten naar een later moment. Ook hier toonde zich de waarde van duurzame samenwerking. Naast .apap makers ontvingen we Omar Rajeh, die voor de derde maal op Boulevard te zien was, ditmaal met een heel persoonlijk werk, de solo *This dance is not for us*. Dit is een maker waarmee het gesprek over context en presentatie goed gevoerd kan worden. Met Igor & Moreno betraden we na vier eerdere festivalpresentatie nu voor het eerst de grote zaal. Hun werk opende ons festival in de gloednieuwe Casinozaal.

We constateren dat we de afgelopen jaren een aantal stevige bespelers hebben leren kennen, via Creative Europe, en via onze adviseurs. Het stelt ons in staat om duurzame relaties op te bouwen, gesprekken te voeren

en een grotere impact te maken dan een speelbeurt zelf al kan hebben. Op internationaal gebied is dat geen vanzelfsprekendheid. Voor ons ligt er een duidelijke wens om zowel via ons .apap netwerk alsook met behulp van nieuwe adviseurs nieuwe internationale aanvullingen op ons programma uit te nodigen. Uit Indonesië, de Caraïben en Suriname.

LIJN73

Boulevard werkt onder de noemer Lijn73 met theater- en dansmakers die een speciale betrokkenheid bij de stad ontwikkelen, veelal buiten de binnenstad en rond een specifieke thematiek of onderzoeksvraag. Hierin kiezen we waar mogelijk voor een langere samenwerking met makers en doelgroepen. Zo borgen we de toewijding van deelnemers en bouwen we voort op wederzijds vertrouwen. We lichten hier vier makers toe.

Cheroney Pelupessy's missie is het, om de verhalen van mensen uit de Indische en Molukse gemeenschappen waar ze toe behoort, een podium te geven. Middels een jarenlang groter onderzoek, waaruit verschillende onderzoeksprocessen en producties voortkomen, wil ze zelf dit 'toebehoren' ook beter begrijpen en vormgeven. In dit Lijn 73 proces – nog in volle gang - werkt Cheroney gedurende een aantal maanden op een twintigtal avonden met een gemeenschap van vrouwen wiens ouders allen een geschiedenis hebben op de Molukken of in voormalig Nederlands-Indië. Deze gemeenschap, die al eerder betrokken was bij Boulevard, deelt met Cheroney de verschillende verhalen, en een gemeenschappelijk onderzoek naar roots en toebehoren. Voor Cheroney ligt er een grote interesse in hun verhalen, en als maker in hoe te werken met deze oudere, ongetrainde lichamen. Hoe zij anders dan in gesproken taal hun verhalen vorm kunnen geven. Momenteel werkt zij aan de voorstelling *Mama* – over de relatie tussen moeder en dochter. De verhalen van de Bossche groep, *Dansa Bersama* genoemd, resoneren met de verhalen van de moeder. We onderzoeken nu hoe de resultaten van dit onderzoek als een contextprogramma - de voorstelling in 2025 kunnen ondersteunen. Choreograaf **Donna Chittick** werkte in aanloop naar haar nieuwe voorstelling *Sound [2025]* aan een onderzoek rond de zintuiglijke beleving van geluid. Hoe kan geluid op verschillende manieren worden ervaren en op welke manier kan Chittick deze bevindingen meenemen in het creatieproces? Dit onderzoek met doven, slechthorende en horende dansers en adviseurs startte vanuit de wens die Donna met Boulevard deelt, namelijk om een artistiek proces in te richten met kennis van een verscheidenheid aan zintuiglijke belevingen. Het uitnodigen van dove en slechthorende dansers en kunstenaars voor zowel advies als deelname bleek een uitdagend traject. Omdat er veel kennis moest worden opgedaan ten aanzien van de

gevoeligheden die er kunnen zijn in de relatie en de positie van dove en een niet-dove makers, was de organisatie van zo'n proces een traject op zich. De adviseurs van Boulevard en bredere contacten en kennis van onze publieksverbinder hielpen Donna dit traject vorm te geven. De ontdekkingen in de studio, en de studio-feedback sessies met peers, bleken vervolgens inhoudelijk heel erg waardevol te zijn. Tijdens het festival werd het artistieke proces gedeeld en de vondsten benoemd in twee nagesprekken voor een gemengd publiek.

Hanna van Mourik Broekman organiseert met haar gezelschap afgelopen zomer in Den Bosch een ontmoeting rondom het thema: hoe draag je zorg voor iemand die het minder heeft dat jij? Haar methode van ontmoeten en uitnodigen heeft ze ontwikkeld, Den Bosch kent ze nog niet. Ze werkt de komende twee jaar met Boulevard in de Bossche wijk de Kruiskamp. Wij nodigden hiervoor, in samenwerking met het gezelschap een tiental gasten uit in het voortraject: een ervaringsdeskundige, een coordinator mantelzorg, een social designer, een jongerenwerker, de wethouder Zorg uit Den Bosch, jonge mantelzorgers, en nog mensen uit het Jeroen Bosch Ziekenhuis en verschillende lokale gemeenschapsversterkende organisaties. Tijdens het festival wilde het gezelschap gedurende meerdere dagen in de Kruiskamp verblijven en ontmoetingen aangaan, om nog een aantal gasten uit te kunnen nodigen. Door een verdrietige samenkomst van persoonlijke gebeurtenissen in de twee weken voorafgaand aan het festival moest het gezelschap zich voorlopig terugtrekken uit het festival. In het najaar hoopt het gezelschap dit traject voort te zetten. De analyse van het proces is dan pas goed te maken.

Tussen de bomen op de Parade vond je een klein dorp van houten huisjes. Hier werd niet stilgezeten. Er wordt gespeeld, getimmerd, geschilderd en gebouwd. **Stichting Stadshout Den Bosch** nodigt je uit om te komen bouwen. Onder begeleiding van professionele timmerlui zagen en timmeren ze meubels of speelgoed. De kleinsten schilderen kleine schilderijtjes op hout. Er wordt hout gebruikt van omgewaaiden bomen uit de stad. De afgelopen twee edities is er door Stadshout – in samenwerking met de Boulevard-bezoekers – gebouwd aan de verschillende elementen van het kinderdorp die we voor deze editie hebben kunnen hergebruiken. Zo hadden we naast de werkplaats waar

kinderen konden bouwen, zagen en timmeren ook een zandbak en drie huisjes, waaronder een bibliotheek en een huis waar met houten speelgoed gespeeld kon worden.

CONTEXTPROGRAMMA

Met de terugkeer naar de binnenstad hebben we de mogelijkheid aangegrepen om het contextprogramma opnieuw vorm te geven. Drijfveer achter elk programmaonderdeel was het faciliteren van ontmoetingen en verdiepende kennismakingen tussen makers, publieken en genodigden. Dat gebeurde deze editie niet op één vaste uitvalbasis, maar op diverse locaties op het festival. Het contextprogramma bestond uit nagesprekken bij een zestal voorstellingen, een dagelijkse talkshow in het festivalhart en werksessies in Huis73 en Theater Artemis.

Iedere dag, aan het einde van de middag, hostte Yahmani Blackman de drie kwartier durende talkshow. Midden op de Parade wisselden vertrouwde Boulevard makers, zoals Dries Verhoeven en Katja Heitmann, elkaar af met showcases van nieuwe gezichten van onder andere de makers uit het Future Feels programma of diverse makers die op het plein waren geprogrammeerd. Eric Alink en Teddy Tops sloten af met een column waarbij het verleden van 40 jaar Boulevard werd gekoppeld aan een observatie aan het heden. Het zorgde voor een afwissende en laagdrempelige kennismaking tussen de makers en de publieken, waarbij het brede publiek makkelijk in en uit kon lopen. Tijdens het gebarencafé op 3 augustus vond een speciale editie

van de talkshow plaats, waarbij gebarentaal tijdens dit programma de norm was. Eva Prevaes, een dove moderator, was deze dag de co-host van Yahmani. Er was een mix van dove, slechthorende en horende mensen te gast in het programma. Middels gebaren-, schrijf- en stemtolken was het programma zowel voor horende als dove gasten te volgen.

Tijdens de werksessies onderzochten we vragen die makers in samenwerking met het publiek en actoren uit de stad wilden onderzoeken. Schweigman& boog zich met ervaringsdeskundigen en het aanwezige publiek over de vraag of we in deze maatschappij collectief

overprikkeld zijn. Alexandra Broeder onderzocht de betekenis die dromen en visioenen kunnen hebben in het herstellen van ons zielsleven. Jacqueline Hamelink presenteerde de resultaten van haar onderzoek naar [nieuwe vormen van] publieksinteractie in het licht van actuele maatschappelijke en economische transformaties. In een aantal besloten werksessies vonden we de gelegenheid om met een klein, genodigd gezelschap in gesprek te gaan met elkaar. Ook vonden er een aantal besloten werksessies plaats, waarin we in een kleiner gezelschap met elkaar in gesprek gingen. De studenten van Future Feels gingen met professionals uit het werkveld in gesprek over de zakelijke kant van onze sector en kregen een stoomcursus subsidies aanvragen. Met duurzaamheidsexpert, organisatoren van evenementen en andere Bossche partners gingen we in gesprek over situaties waarin duurzaamheidsidealen botsen met de realiteit van het organiseren van een festival. Hoe kunnen we met een nuchtere blik naar duurzaamheid kijken, zonder in te boeten op ambities? Tenslotte kwamen we met een gezelschap aan subsidienten, makers en toegankelijkheidsexperts samen tijdens de werksessie Creative Access – en dan? Aan de hand van casussen van Nikki Manuputty, Iona&rineke en Schippers&VanGucht onderzochten we wat er komt kijken bij het maken van voorstellingen waarin er vanuit het gezelschap aangepaste behoeften zijn op het gebied van toegankelijkheidsfaciliteiten. Denk aan het opnemen van zorgbudgetten in een begroting, het over langere tijd en met lagere intensiviteit repeteren. Welke systeemverandering is nodig om deze nieuwe vorm van maken te faciliteren?

FUTURE FEELS

Het Future Feels programma was een bruisende smeltkroes van talent en creativiteit, waar Avans en Fontys studenten hun artistieke kunnen toonden aan een enthousiast publiek. De locatie, Pand18, bleek een schot in de roos. De centrale ligging en de gezellige crewcatering creëerden een warme thuisbasis waar studenten, organisatie en publiek elkaar makkelijk konden vinden. De programmering was een mix van korte, toegankelijke Avans voorstellingen en de meer complexe producties van Fontys. De diversiteit aan voorstellingen trok een breed publiek en de studenten droegen met trots hun verantwoordelijkheid, wat zorgde voor een soepel verloop van het festival.

Een hoogtepunt was het uitwisselingsprogramma, waar studenten waardevolle inzichten kregen in de [mensen achter] de culturele sector. De frequentie en de vroege starttijd van de sessies waren echter punten van aandacht voor de volgende editie. Ook de open mic van Club Felix liep erg goed.

Er is ook ruimte voor verbetering. De Avans studenten, verenigd in Club Felix, waren gedurende het hele festival als een hechte groep aanwezig, terwijl de Fontys studenten wat minder cohesie vertoonden. Om de samenwerking tussen de scholen te versterken, streven we er volgend jaar naar de studenten eerder, al voor Boulevard, met elkaar in contact te brengen. Zowel per

school, als tussen de scholen. Een ander aandachtspunt is de betaling van de studenten. Fontys studenten werden betaald op basis van ticketverkoop, terwijl Avans studenten een vast bedrag ontvingen. De vraag is of één systeem voor alle studenten mogelijk is, aangezien Boulevard afhankelijk is van de richtlijnen van de scholen. De Open Mic avonden boden een podium voor stand-up comedy en werden goed bezocht. Het leverde ook gesprekken op in ons team. Hoe gaan we om met grappen die in strijd zijn met de kernwaarden van Boulevard? Om dit te voorkomen, stellen we een document op met de waarden van Boulevard en deze te delen met de artiesten.

We hebben Future Feels als een zeer geslaagd onderdeel van ons programma beschouwd. Door te focussen op gelijkwaardigheid tussen de scholen, het uitwisselingsprogramma te finetunen, een eenduidig beleid te voeren ten aanzien van betaling en de inhoud van de Open Mic avonden te bewaken, kan Future Feels volgend jaar nóg beter worden.

Leuk om te zien dat jullie zo een divers publiek bereiken, jong en oud en alles daartussen, we hebben zowat iedereen in onze zaal mogen verwelkomen. Dat was meer dan aangenaam.

- Quote Compagnie Barbarie -

PUBLIEKS- VERBINDING: EEN TOEKOMST- BESTENDIGE BEWEGING

DE CONTINUE LERENDE HOUDING

In 2024 is het domein Publieksverbinding verder gegroeid [letterlijk met een extra medewerker] binnen onze organisatie en zijn er weer stappen gezet op gebied van toegankelijkheid en inclusie. Deze praktijk is dusdanig ingebed in de organisatie, als onderdeel van alle afdelingen, dat het meerjarenbeleidsplan hierop gestut is en als richtinggevend pijler van onze werking is gemaakt. Publieksverbinding is een praktijk van proberen en uitproberen, onderzoeken en aangaan, mislukken en floreren, binnen de beschikbare middelen en mensen. Dat doen we samen met de onze bezoekers en adviseurs, met maatschappelijke organisaties, met onze makers en het veld. Via onder meer publieksonderzoeken, onze Focusgroep Toegankelijkheid [adviseurs] en makerspraktijken delen we informatie en werken we aan innovatie.

Ik was aangenaam verrast en geroerd door de bijeenkomst! Het was zo open en aangenaam en fijn om samen te komen en er tijd voor te nemen. Heel inspirerend. De verschillende standpunten en input en eigenlijk het voortdurende gesprek zijn me bijgebleven. De bergzaamheid die het opriep heeft me goed gedaan.

- Deelnemer sessie -

WERKSESSIE Creative Acces

©Jean Philipse

De afdeling initieerde tijdens het festival de werksessie Creative Access, en dan? als onderdeel van het contextprogramma op het festival. In een besloten gesprek onderzochten we met elkaar onderzoeken wat radicale toegankelijkheid binnen de podiumkunsten in de praktijk betekent. Aanwezig bij het gesprek waren stakeholders uit de sector; visionairs en pioniers, podia en financiers. De deelnemers werden uitgedaagd om na te denken over wat zij vanuit hun rol of professie zouden kunnen doen zodat er een systeemverandering ontstaat naar structurele toegankelijkheid in het hart van het professionele maakveld. En wat en wie daarvoor nodig is. De makers deelden wat ze precies nodig hebben en hoe het productieproces anders ingericht zou moeten worden, én welke financiering daarbij hoort. De programmeurs gaven aan steeds meer de waarde in van deze nieuwe artistieke taal in te zien. We hebben het voornemen om dit gesprek voort te zetten en goede voorbeeld en initiatieven te zoeken en bij elkaar te brengen.

PUBLIEKSVERBINDING ALS DOMEIN IN DE ORGANISATIE

Inclusief werken vraagt om een andere manier van je organisatie inrichten. Het gaat om het besef van een ander perspectief op tijd en ruimte. Bijvoorbeeld: Het werken met of ontvangen van mensen meteen beperking kan meer tijd kosten, een bepaalde zorg vragen, en bijzondere faciliteiten nodig hebben. Uiteindelijk moet deze kennis ook meegenomen worden in het opstellen van begrotingen. Om elke afdeling binnen Boulevard in één keer te bereiken met het werk van onze publieksverbinders plannen we elk jaar een bijeenkomst rond de Actielijst Toegankelijkheid. Hier worden per afdeling de aandachtspunten rondom toegankelijkheid meegenomen in de voorbereidingen voor de aankomende editie. Publieksverbinding wint meer terrein in onze [lerende] organisatie, op sommige gebieden gaat dat sneller en makkelijker dan op andere. Binnen het programma waren er dit jaar een flink aantal voorstellingen met een diversiteit aan lichamen en kwaliteiten, zoals Motus Mori Corpus van Katja Heitmann, Falling van Misiconi, Voor ze verdwijnen van Theater Stap / Het Houten Huis en EENIEDEREEN van Schippers&VanGucht. Ook het Lijn73 project van Donna Chittick focuste zich op toegankelijkheid voor en betrokkenheid van de Doven community bij het maken van haar nieuwe voorstelling.

WAT WE DOEN

Samen met onze adviseurs, ervaringsdeskundigen bouwen we elk jaar verder aan een toegankelijk en inclusief festival waarbij zoveel mogelijk fysieke, mentale en sociale barrières zijn zoveel mogelijk geslecht. Dit jaar hebben we hier een vervolgstap door onze focusgroep: tien betrokken bezoekers, vrijwilligers en makers die elk op hun eigen expertise ons adviseert over de toegankelijkheid van het festival. Zij komen drie keer per jaar samen om ons te adviseren. Een concreet voorbeeld: naar aanleiding van de eerste bijeenkomst hebben we video's opgenomen van voorstellingsteksten in gebarentaal, bij de voorstellingen die aangeboden werden met tolk.

VIERHANDENTOLK

©Jean Philipse

Op een rijtje wat we doen:

- drempelloze toegang [letterlijk en zoveel mogelijk!]
- voorstellingen met gebaren- en schrijftolken en audiodescriptie [we hadden ook een meet & feel met blinde en doof-blinde mensen]
- bezoekersprogramma's voor mensen met een cognitieve of geestelijke beperking
- Prikkelvriendelijk ontvangst en relaxed performances
- Rustruimtes
- Representatie op het podium
- Gastvrij programma voor nieuwkomers en mensen met een migratieachtergrond
- Gratis programma voor mensen met een kleine beurs
- Genderneutrale toiletten
- Spelregels [richtlijnen van hoe we met elkaar om willen gaan]
- Webpagina's aanbieden in gebarentaal

Prikkelvriendelijk aanbod

Deze editie werden we geadviseerd door Stichting Onbeperkt Genieten op het toegankelijk maken voor het festival voor mensen met een hoge prikkelgevoeligheid. Onderdeel van het traject was een training voor tien mensen uit de organisatie over prikkelvriendelijk culturaanbod, om zo kennis en bewustzijn in de organisatie te vergroten. We leerden dat niet iedereen met hoge prikkelgevoeligheid prikkelarme voorstellingen wil zien. Bezoekers maken zelf de afweging of het aantal

prikkel het hun waard is om alsnog een bezoek te brengen. Daarbij is duidelijke communicatie en verwachtingsmanagement aan de voorkant cruciaal. Zo komen bezoekers met hoge prikkelgevoeligheid niet voor verrassingen te staan. Dat kan middels voorbereidingsdocumenten. Tegelijkertijd ervaren we via het gesprekken met Onbeperkt Genieten en met makers we de diversiteit van opvattingen hoe om te gaan met prikkelgevoeligheid. Is zorgvuldige communicatie een must? Of ben je dan de bezoeker aan het betuttelen? Hoe kunnen bezoekers met prikkelgevoeligheid verrast worden? Zo experimenteerde Misiconi bij hun voorstelling Falling met "splash zones": bezoekers kregen bij binnenkomst in de zaal gelegenheid om plaats te nemen in drie verschillende zones. Hierbij kon je zelf inschatten of je in de prikkelrijke of juist in de rustigste zone wilde plaatsnemen. Heel concreet hebben we dit jaar één voorstelling kunnen aanbieden met een prikkelvriendelijke ontvangst: Beyond The Edge van Piet Van Dycke in de Verkadefabriek. We werkten hier met een prikkelarme ontvangstruimte en we boden voorbereidingsdocumenten voor de locatie en de voorstelling aan. Op deze manier konden bezoekers zich thuis voorbereiden op het bezoek. We blikken terug op een geslaagde eerste keer: elf van de twaalf beschikbare plekken waren gevuld.

Ook boden we drietal voorstellingen aan die als prikkelarm werden aangeduid. Hierbij werden geen specifieke services geboden in de communicatie, maar waren het rustige voorstellingen zonder heftige geluids- of lichtprikkel. Naast het aanbod dat zich specifiek om voorstellingen richtte, hebben we dit jaar ook een slag gemaakt met het aantal rustruimtes dat toegankelijk was op diverse locaties. Dit jaar waren er op vijf locaties rustruimtes toegankelijk waar bezoekers gebruik van konden maken.

BIJZONDERE SAMENWERKINGEN

Publieksverbinding staat of valt met de relaties die we aangaan met mensen, makers en organisaties. Die zijn bij voorkeur persoonlijk en duurzaam. Doel is het verbinden van specifieke groepen aan voorstellingen en activiteiten. En het faciliteren van een toegankelijk en gastvrij bezoek. Terugkerende bezoekers zijn die van Centraal Opvang Asielzoekers [AZC De Pettelaar en Meerwijk] en Quiet Community Den Bosch. Met expertise organisaties Onbeperkt Genieten, Theater met Tolk en Komt het Zien! hebben we een wederkerige relatie opgebouwd waarin we uitgaan van het verder ontwikkelen van beider praktijk. Een festival is een buigzame omgeving met een veelkleurigheid en flexibiliteit van publieken, makers en organisaties. Een paar toevallige ontmoetingen die bijzonder goed uitpakten: Theaterwerkplaats voor mensen met een verstandelijke beperking Novalis uit Vught kon last minute meedoen aan een workshop hiphop van Jeffrey Hoofs, die in zijn dagelijkse functie werkt met de doelgroep.

Ik ben toevallig op deze mogelijkheid gestuit. Ik was blij verrast omdat onze oudste kleinzoon zeer prikkelgevoelig is. Deze kleinzoon heeft het zeer gewaardeerd en heeft het hierdoor goed volgehouden en genoten van de voorstelling. Wij zijn vol lof voor de geweldige service die jullie ons gegeven hebben, dat kon niet beter.

- Quote bezoeker -

Ook mondde een koffiedrink uurtje van doofblinde bezoekers uit in een volledig festivalbezoek: naast een meet & feel met theatermaker Niels Weijer en zijn enorme kunstwerk, gingen de bezoekers ondersteund door hun 4-handen tolken spontaan zijn voorstelling op het Torenpodium kijken.

en zoveel mogelijk informatie die voorhanden is te delen, zodat het voor hen werkbaar wordt. Twee vaste tolken overtroffen zichzelf bij de voorstelling van spoken word artiest Manu van Kersbergen.

BBA interactieve site

Boulevard heeft op verzoek van de gemeente 's-Hertogenbosch meegedaan aan een pilot van de Beter Bereikbaar App. Een op de wensen en vormgeving van Boulevard afgestemde website met een interactieve kaart voor bezoekers die net iets meer informatie nodig hebben over de bereikbaarheid en toegankelijkheid van onze locaties en de stad. Zo zie je bijvoorbeeld meteen waar de dichtstbijzijnde [gehandicapten] parkeerplekken en [rolstoel] toiletten zijn, maar ook of er horeca of een rustruimte op een locatie is.

Geef een Toegift

Door de gulle giften van onze bezoekers kunnen we mensen die nooit in aanraking komen met theater en dans, omdat ze daar de middelen niet voor hebben, hiermee kennis laten maken. We ontvingen mensen van onder meer het AZC, Vluchtelingenwerk, Quiet Community, het Taalhuis en jeugdwerk PowerUp073. Het aantal goeddoeners groeit nog steeds, wat voor ons een signaal is dat dit initiatief van de Nederlandse Vereniging voor Podiumkunsten als belangrijk wordt gezien.

We waarderen onze nauwe en langdurige samenwerking met onze tolken Nederlandse Gebarentaal. Zij gaan telkens weer met ons de uitdaging aan. Omdat we vaak nieuwe voorstellingen programmeren, kunnen zij moeilijk voorbereiden en moeten ze veel improviseren. We proberen hen eerder in het proces mee te nemen,

MARKETING EN COMMUNICATIE

ALGEMEEN

De terugkeer naar de Bossche binnenstad, het prachtige weer, 48.000 bezoekers aan voorstellingen [37.000 verkochte kaarten, 11.000 bezoekers van het gratis programma] en in totaal 100.000 bezoekers van het festival vormden de kroon op het veertigjarig jubileum van Theaterfestival Boulevard. Hiermee hebben we de targets voor dit jaar gehaald. We hadden zo'n 23% meer kaartkopers dan vorig jaar, waarvan 57% nieuwe bezoekers. Het publiek waardeerde het festival met een 8,1. In dit jubileumjaar heeft Rogier Roeters weer het artwork voor de campagne gemaakt. Als verjaardagcadeau stelde hij vier werken uit de speciaal voor Boulevard gemaakt serie beschikbaar. Ook de aankleding van het festivalhart had een feestelijk tintje: grote ronde confettisnippers vormden de bewegwijzering en de borden, op het festivalhart en op alle locaties in de stad.

We hebben de eerste stappen gezet om met het Culturele Doelgroepen Model te gaan werken. Samen met collega's van de grote culturele instellingen in de stad hebben we data bij Whooze ingekocht om ons adresbestand te verrijken met de gegevens over de culturele doelgroepen. Ook is er inmiddels een kaart van Den Bosch waarin te zien is welke doelgroepen waar wonen. Het komende jaar

kunnen we daardoor nog beter bepalen waar we onze [offline] middelen in gaan zetten. Daarnaast heeft een stagiair afgelopen jaar een advies geschreven over de volgende stappen in het data gedreven werken.

Bosschenaren zijn een dankbaar publiek. Ze zijn nieuwsgierig, komen in groten getale en zijn niet te beroerd om naar een onverwachte plek te gaan of in een rijdende installatie te stappen."

- Dries Verhoeven
over het publiek in Brabants Dagblad -

ZICHTBAARHEID

Online

In 2024 zijn we doorgedaan op de weg die is ingeslagen in 2023 met de focus op storytelling en helpen kiezen, waarbij toegankelijke taal een extra aandachtspunt was. De onlinestrategie was gericht op de kanalen Facebook, Instagram en Youtube. Voor de afgelopen editie hebben nog meer makers en gezelschappen korte video's gemaakt om publieken met hen kennis te laten maken. Dit in combinatie met de online advertentiecampaigned leverde goede resultaten op. De advertentiecampaigned is met name

ingezet op Meta [Facebook en Instagram]. Vier op de tien mensen die Boulevard googelden hebben daadwerkelijk een ticket gekocht. In 2024 is er met een groter budget gewerkt t.o.v. 2023 [+45%] en scherpere doelgroepen, dit resulteerde in een hogere kaartverkoop [+175%]. Het aantal volgers op Instagram is gegroeid naar 8.008 [target voor 2024 was 7.500]. In november 2023 was dit nog 6.811. Met name de post waarin het publiek kon kiezen welke tekst van Rogier Roeters op een affiche zou komen te staan, leverde veel reacties op. De gekozen tekst [HOE IK VOOR JOU [theaterfesti]VAL] is ook –met groot succes– gebruikt op de t-shirts voor crew en vrijwilligers.

Er zijn aanpassingen gedaan zodat de site nog fijner te bekijken is op de telefoon en zijn de kleuren en de opbouw van de pagina's aangepast naar aanleiding van feedback van gebruikers. Dit is in goede aarde gevallen bij de gebruikers en resulteerde in positieve feedback op de website. Het websiteverkeer is dit jaar lastiger te meten, omdat er minder data binnen komt vanwege de nieuwe cookie regelgeving. Voorzichtige aannames zijn dat de nieuwe pagina's over de keuzefilter pagina's en de dagtip beter zijn bekeken dan in 2023 [op basis van de wel beschikbare data]. Opvallend is dat bij toegankelijkheid de pagina voor prikkelvriendelijk bezoek vaker bekeken is dan deze voor doven en slechthorenden of blinden en slechtzienden. Deze nieuwe doelgroep vindt sneller de weg naar onze site of er zijn meer van onze huidige bezoekers op zoek naar deze informatie.

Offline

In aanloop naar het festival maakten we twee magazines met achtergrondartikelen. Tijdens het festival was er dagelijks een Boulevard Vandaag, de nieuwe papieren uitgave met dagtips en blokkenschema. Voor het kinderprogramma waren er kinderboekenleggers die zijn verspreid via de bibliotheken van Huis73. Daarnaast waren er flyers voor bepaalde programmaonderdelen zoals het Gebarencafé, Future Feels en het gratis programma.

Voor dit jubileumjaar hebben we een outdoorcampagne met alle vier de beelden van Rogier Roeters gemaakt: een bordencampagne van Centercom bij de twee momenten van de start kaartverkoop [twee keer een set van twee posters], een wildplak met ook twee keer een set van twee

posters en een horecacampagne via Flyerman. De horecacampagne hebben we specifiek ingezet in steden waar ons publiek vandaan komt. Voor het eerst ook Limburg [Geleen, Maastricht, Parkstad, Roermond, Sittard, Venlo, Weert] meegenomen en dit heeft een zeer bescheiden aantal nieuwe bezoekers uit die regio opgeleverd [45 t.o.v. 40 in 2023]. Daarnaast hebben we niet gehangen in steden als Amsterdam, Rotterdam en Utrecht. Dit heeft niet gezorgd voor een daling in de bezoekers van die steden: ook hier is een [bescheiden] stijging te zien. Op de borden van Centercom dat we langer zijn blijven hangen dan afgesproken, waarschijnlijk door anders lege borden. Dit zorgde voor extra zichtbaarheid in de stad. De routes kunnen we nog wat scherper inkopen nu we meer informatie hebben over de woonplaats van onze bezoekers. Voor het eerst hebben we geëxperimenteerd met wildplakken. De zichtbaarheid was minder dan verwacht, vooral in Den Bosch. De wildplakplekken zijn in steden als Breda en Eindhoven [waar we ook een campagne hadden] hoger en daar is dan meer zichtbaarheid. Uit Breda trokken we niet meer publiek dan vorig jaar. Het aantal bezoekers uit Eindhoven is wel meer gestegen [102].

In de media

Boulevard heeft ruime media-aandacht gekregen. Het Brabants Dagblad besteedt elk jaar veel aandacht aan het festival en pakte dit keer extra uit naar aanleiding van het 40-jarig jubileum. Opvallend was dat ook vanuit lokale media meer aandacht voor Boulevard was. Zo werd een aflevering van de talkshow Brugman van DTV op Boulevard opgenomen, werden de directieleden geïnterviewd in het programma Focus [ook van DTV] en voor het Brabants Dagblad. Tijdens het festival waren recensenten van alle landelijke dagbladen en de vakpers aanwezig.

Zo is een dag op een theaterfestival het lekkerst: duikelen van het ene in het andere avontuur, afwisselend en verrassend, omringd door gezelligheid - de ingrediënten van een heel fijn verjaardagsfeestje.

- Trouw -

Tijdens het Oerol festival is Boulevard een aantal keer genoemd in het tv-programma Opium, waarin onder andere werd gesproken over de voorstelling Voor ze verdwijnen van het Houten Huis en Theater STAP. Deze voorstelling was uitverkocht op Oerol en bij ons waren nog wel kaarten verkrijgbaar. Dat leverde fijne publiciteit op en resulteerde bovendien in een nieuwe samenwerking met NPO-cultuur [de maker van Opium].

ONDERZOEK EN IMPACT

Tijdens het festival een publieksonderzoek gedaan onder de kaartkopers. Dit keer niet via Hendrik Beerda maar hebben we zelf onderzoeksvragen opgesteld na een traject met Anna Elffers. De algemene beoordeling van het festival was weer hoog: 8.1.

De drie best beoordeelde voorstellingen zijn dit jaar: Voor ze verdwijnen van het Houten Huis en Tehater Stap [9.1], It really hurts when your head hits the concrete van Deronde/Deroo [8.9] en Refraction [breaking light] van Liam McCall en Oscar Starink [8.8].

De meest gebruikte informatiebronnen zijn de e-mailnieuwsbrief [19%] of de website [18%] Mond-tot-mond reclame blijft ook belangrijk [17%]. Tenslotte fungeren de magazines en social media vormen twee belangrijke inspiratiebronnen [respectievelijk 13% en 11 %]. Van de kaartkopers was 57% nieuw. Zij komen voor voornamelijk voor één bezoek. Hoewel de leeftijd van de nieuwe bezoekers tussen de 50-70 is, kopen zij veel jongerenkaarten [onder de 18] en nemen daardoor een

jonger publiek mee. 24% van onze bezoekers is onder de 40 jaar. Dit hebben we dit jaar voor het eerst gemeten.

Ontmoetingen zijn een belangrijk onderdeel van Boulevard en dat is terug te zien in het publiek. Deze ontmoetingen leveren nieuwe perspectieven op, zetten bezoekers aan het denken, geven nieuwe inzichten, maar zijn ook bevestigend. Het zijn vaak ontmoetingen met oude vrienden, makers, gelijkgestemde of andere bezoekers.

Ik denk vooral net een ander perspectief op gedrag van mensen. Dat ik het 'afwijkende' gedrag beter begrijp. Of dat ik [weer] zie hoe blij mensen worden van gezien, erkend worden.

- bezoeker op de vraag wat ontmoetingen hebben opgeleverd -

Als we kijken naar het aankoopmoment van een kaartje, dan valt op dat 27% in de week voorafgaand aan de voorstelling koopt en 40% kocht op de dag zelf. Dit betekent dat slechts 33% van de kaarten langer dan een week van tevoren worden verkocht. Zoals elk jaar komt het merendeel van de bezoekers met de fiets naar het festival.

Impactonderzoek

Naast het publieksonderzoek is Anna Elffers ook betrokken bij het impactonderzoek dat Boulevard uitvoert onder haar bezoekers. Theaterfestival Boulevard heeft de laatste jaren steeds meer ingezet op publieksverbinding. Hierbij wordt ingezet op het verlagen van drempels en het leggen van duurzame verbindingen met publieksgroepen die eerder weinig bereikt werden. Daarbinnen wordt aansluiting gezocht bij wat er speelt in de [lokale] maatschappij. Met publieksverbinding wil Boulevard kunst en samenleving duurzaam met elkaar verbinden. De impact die Boulevard heeft in de maatschappij is hierdoor meer op de agenda komen te staan. Dit heeft in de organisatie een shift in het denken over publiek in gang gezet die radicaler gericht is op inclusie dan voorheen. Er wordt inmiddels expliciet gesproken over publieken om daarmee de manier waarop Boulevard zich inlaat met publiek te diversifiëren. Publiek is niet alleen toeschouwer, maar kan ook deelnemer of toevallige passant zijn. Met deze shift kwam ook de wens op om bij de activiteiten die gericht zijn op publieksverbinding impactonderzoek te gaan doen. Maar de maatschappelijke impact van Boulevard beperkt zich natuurlijk niet tot de activiteiten die onder de vlag publieksverbinding vallen. Dit is een eerste aanzet, het impactonderzoek zal in de komende jaren verder worden uitgewerkt.

Ik kreeg een optimistischer beeld van de wereld, wat fijn was met de huidige polarisatie en oorlogen in de wereld.

- bezoeker op de vraag wat ontmoetingen hebben opgeleverd -

BEDRIJFSVOERING

PRODUCTIE

De terugkeer naar de binnenstad tijdens de jubileum editie 40 jaar Boulevard heeft zich gekenmerkt met 11 dagen mooi weer. Dat heeft aan positief effect gehad op onze horecaomzetten en kaartverkoop. De Parade fungeerde als vertrouwd festivalhart en het Theater aan de Parade was eindelijk weer open. Naast de twee zalen van het Theater waren op de volgende locaties programma te zien: Landgoed Bleijendijk, St. Jansstuin, Citadel, Catharinakerk, Verkadefabriek, Azijnfabriek, Huis73, Artemis, Willem Twee, Aartshertogenlaan, de IJzergieterij en ons vertrouwde Pand18.

ORGANISATIE

Team

Sinds april 2022 heeft Boulevard een tweehoofdige co-directie bestaande uit Dana Kibbelaar en Tessa Smeulders. Na 15 jaar voor Boulevard gewerkt te hebben heeft Tessa dit jaar afscheid genomen van Boulevard tijdens de festivaaleditie. We hebben met elkaar uitgebreid stilgestaan bij haar prestaties de afgelopen jaren. Per 1 juni is Daniële Streep als interim-directeur aangesteld tot eind december 2024. Onderdeel van haar opdracht was de evaluatie van het bestuursmodel onder medewerkers, stakeholders en raad van toezicht. Hieruit is een positief beeld gekomen met betrekken tot meerstemmigheid en werk-privébalans en daaruit volgend heeft de raad van toezicht besloten om het bestuursmodel voort te zetten. Er staat op het moment van schrijven een vacature uit voor de functie van co-directeur. Begin 2025 hopen we de nieuwe directeur aan te stellen.

De vaste organisatie van 11 parttime medewerkers kan dankzij opdrachten die worden verricht onder de vlag van Stichting Bosse Nova, het jaar rond werken. Deze opdrachten dragen bij aan kennisontwikkeling en ondernemerschap. Organisaties als November Music, Bosch Parade en Festival Cement huren expertises in en we zorgen voor een efficiënt ingerichte backoffice als het gaat over administratie. Naast deze medewerkers wordt het festival georganiseerd en gedragen door 38 freelance collega's, in uiteenlopende vakgebieden zoals samenstellen van programma, toegankelijkheid, produceren, schrijven,

vormgeving, hospitality en video/fotografie. Een deel van deze collega's werkt het jaar rond mee aan de ontwikkeling van het festival, sommigen werken alleen in de uitvoering. We vormen een team waar verschillende generaties en kwaliteiten geborgd zijn.

Tijdens het festival werken we samen met ongeveer 230 vrijwilligers, een groep mensen van onschatbare waarde. Hun ambassadeurschap is waardevol, net als de enthousiaste inzet en het eigenaarschap wat zij voelen. Vrijwilligers kunnen zich inschrijven voor variërende taken, van kaartcontrole, figureren tot het bouwen aan een decor of tent. De meest gehoorde motivaties zijn het samenzijn, culturele betrokkenheid, contact met publiek/ artiesten en iets terug kunnen doen voor de stad. We zien ook een lichte verjonging in de poule van vrijwilligers, wat zorgt voor een goede aansluiting bij de thematieken die het festival uitdraagt. Als het gaat over het inbedden van publieksverbinding in onze organisatie, vervullen onze vrijwilligers hier een cruciale rol. Zij zijn het visitekaartje van Boulevard en staan als eerste bezoekers te woord. De toegankelijkheid van het festival en wat wij daarin van onze vrijwilligers verwachten, wordt meegenomen in de briefing die de vrijwilligers krijgen. Dit jaar hebben we een eerste stap gezet met een Wellbeing Team van acht vrijwilligers. Zij kunnen ingezet worden bij ondersteuning van specifieke activiteiten rondom toegankelijkheid. Denk aan ondersteuning bij de prikkelvriendelijke ontvangst, het gebarencafé of bij de diverse groepsbezoeken.

Stichting Bosse Nova

Stichting Bosse Nova is een cultureel organisatie, productie en adviesbureau. De stichting verleent diensten aan individuele kunstenaars en aan gezelschappen en/of festivals. De stichting helpt hen bij het ontwikkelen van producties op artistiek, productioneel en zakelijk gebied, maar ook op het terrein van fondsenwerving. Lopende projecten van Stichting Bosse Nova zijn Theaterfestival Boulevard 's-Hertogenbosch en Kunstbende Noord-Brabant. Daarnaast biedt Bosse Nova ondersteuning bij o.a. Bosch Parade, Festival November Music, Festival Cement en is als penvoerder en partner betrokken bij PLAN Talentontwikkeling. De stichting was begin 2024 druk met de meerjarensubsidieaanvragen voor Boulevard en PLAN. De uitslagen zijn positief gevallen voor de beide projecten.

Raad van Toezicht

De raad van toezicht vervult zijn rol vanuit het perspectief van de culturele en maatschappelijke doelstelling van Theaterfestival Boulevard en Stichting Bosse Nova. De leden houden op stimulerende en kritische wijze toezicht en bewaken de doelstelling en continuïteit van de organisatie. De raad van toezicht bestaat uit 6 toezichthouders, verschillende perspectieven en expertises zijn hiermee geborgd. Toezichthouders van Theaterfestival Boulevard en Bosse Nova: Heleen Herbert [voorzitter], Ricardo Burgzorg, Rick Evers, Paulo Martina, Jeroen Mathot en Marieke Tetteroo. Zij ontvangen geen beloning voor hun werkzaamheden, maar hebben wel het recht op een vergoeding van de door hen in de uitoefening van hun functie gemaakte kosten. De raad van toezicht heeft in 2024 zes keer vergaderd. De raad is vaker in subgroepen bijeengekomen voor het sollicitatieproces rondom de nieuwe directeur-bestuurder.

Zorg voor sociale veiligheid en meerstemmigheid

Bij Theaterfestival Boulevard staan wij voor een bedrijfscultuur waarbinnen iedereen plezierig en veilig kan werken en waarbinnen misstanden of grensoverschrijdend gedrag niet getolereerd wordt. Wij bieden een meldprocedure voor geval er een onveilige situatie is ontstaan die niet per direct intern te bespreken is. Integriteitskwetsies en vormen van ongewenst gedrag kunnen worden gemeld bij directeuren-bestuurders of op informele wijzen en vertrouwelijk worden besproken met onze vertrouwenspersoon. Vrijwilligers melden zich bij het vermoeden van een misstand of ongewenste omgangsvormen bij externe vertrouwenspersoon Sabine van Pelt. Ook is het beleid Omgangsvormen en Integriteit vastgesteld en onder medewerkers, makers en leveranciers verspreid eind 2024.

Verschillende kwaliteiten, talenten, meningen en perspectieven van medewerkers en vrijwilligers vormen ons team. Er wordt actief ruimte gemaakt voor dialoog en ontwikkeling om bewustwording in brede zin te stimuleren. Tessa Boerman [onafhankelijk documentairemaker, programmeur en cultureel adviseur met een specialisatie in vertegenwoordiging,

diversiteit en inclusie] heeft een training ontwikkeld over omgangsvormen, machtsverhoudingen, diversiteit en inclusie. Met als doel bewustwording en het bevorderen van een intern gesprek.

INBEDDING IN STAD EN REGIO

Ook dit afgelopen jaar was ons huis Pand 18, belangrijk. Naast de huisvesting van verschillende culturele organisatie [Kunstbende Noord-Brabant, Festival Cement, Jazz in DukeTown, Bosch Parade] vinden we het belangrijk om ruimte te maken voor broedplaatsen van makers gerelateerd aan PLAN Noord-Brabant. Dit consortium bestaat inmiddels elf Brabantse gezelschappen, instellingen en podia. Samen bouwden we een stevig netwerk dat de nieuwste generatie makers van theater, dans en circus kansen geeft en begeleidt. Partners zijn naast Boulevard onder meer Het Zuidelijk Toneel, DansBrabant, Festival Cement en Theater Artemis. Projecten van PLAN-makers zijn tijdens het festival te zien. Naast langere trajecten met de geselecteerde makers biedt PLAN in Tilburg, Breda, 's-Hertogenbosch en Eindhoven via broedplaatsen ruimte voor onderzoek en experiment. Met huisgenoot Festival Cement, 'buurman' Theater Artemis en nu ook podium Verkadefabriek, werken wij in Broedplaats 's-Hertogenbosch, waar artistiek onderzoek centraal staat en makers als Alesya Dobysh, Arjuna Vermeulen, Maxime Dreesen, King Sisters, Anthony van Gog en Plankton, betrokken zijn. De afgelopen jaren ging de aandacht steeds meer uit naar het verdiepen van de relaties met publieken en het bouwen aan betrokkenheid tussen Boulevard en de gemeenschappen waarin het festival actief is.

REFLECTIE OP CODES

Boulevard hecht grote waarde aan het naleven van de drie gedragscodes. Dit vanuit een intrinsiek verlangen naar de juiste zorg voor mensen en vanuit een groot verantwoordelijkheidsgevoel voor de ontwikkeling van de hele sector.

Fair practice code

In het kader van Fair Pay werken we in lijn met de CAO Nederlandse Podia voor alle medewerkers. De vaste kern is de afgelopen periode uitgebreid met medewerkers bij het team Marketing & Communicatie, Financiële Administratie en Publieksverbinding. Met zelfstandigen wordt afhankelijk van de opdracht en duur van de opdracht een arbeids- dan wel opdrachtovereenkomst afgesloten. Het honorarium van zelfstandigen wordt berekend op basis van de inschaling in de CAO met een ZZP-opslag van 50%. Voor flexibel inzetbare zelfstandigen voor korte duur, met minder zekerheid op herhaling en/of verlenging, berekenen wij een flexicurity toeslag. Aan componisten en auteurs worden met tussenkomst van belangenorganisaties auteursrechten betaald. De richtlijnen uit het Beleid Integriteit en Omgangsvormen worden gevolgd en besproken voorafgaand aan contractafspraken. Ook heeft Boulevard een gemakkelijk toegankelijke vertrouwenspersoon aangesteld. Niet alleen met medewerkers, ook met gezelschappen voert Boulevard een gelijkwaardig en transparant gesprek.

Code Diversiteit en inclusie

We dragen de waarden die in deze Code worden geformuleerd mee op alle niveaus van het festival.

Personeel. Boulevard probeert binnen het team de diverse perspectieven en kwaliteiten van alle medewerkers te benoemen en versterken. Tijdens de voortgangsgesprekken en teamvergaderingen vergroten we het bewustzijn rond de diversiteit van stemmen in de organisatie.

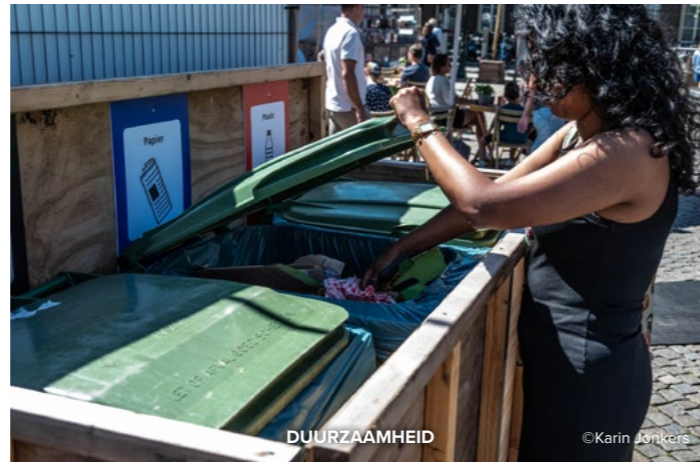
Programmering. Boulevard kiest bewust voor makers uit verschillende generaties, zowel jonge makers als mid-careers. Ook de diversiteit aan verhalen en het zichtbaar maken van onderbelichte makers, publieken en praktijken staan voorop. Met makers en deskundigen werken we gegrond aan kwesties van meerstemmigheid, democratie en participatie.

Publieken. Het team Publieksverbinding bouwt aan relaties met minder traditionele publieken, met grote aandacht voor toegankelijkheid en inclusie. In de kern gaat het om het verlagen van drempels, het verbinden met doelgroepen die eerder weinig bereikt werden en aansluiten bij thema's die in de maatschappij leven.

Partners. Boulevard bouwt bewust aan duurzame relaties met mensen en organisaties die ons inspireren en versterken om onze doelen te bereiken op het gebied van toegankelijkheid, diversiteit en inclusie en daardoor ook de brug slaan met voor Boulevard nieuwe publieken

Governance code cultuur

Boulevard is ingericht conform de Governance Code Cultuur

en hanteert het Raad van Toezicht-model. De zes leden zijn toezichthouder vanuit een gedeelde liefde voor het festival en vanuit gedeelde culturele en maatschappelijke waarden maar ook diverse perspectieven en expertises.

De werkwijze, werkzaamheden en verantwoordelijkheden van zowel directeur-bestuurders als de Raad van Toezicht zijn in een Bestuursreglement vastgelegd. Zij volgen training en coaching van ervaren bestuurders en nodigen critical voices uit die hun denken en handelen scherp houden.

Duurzaamheid in beweging

Er bestaat [nog] geen code van dit onderwerp, maar Duurzaamheid is voor Boulevard een belangrijk thema,

zowel in ecologisch als relationeel opzicht.

We nemen het bewustzijn over duurzaamheid mee in alle keuzes die we maken en in de samenwerkingen met zowel [artistieke en maatschappelijke] partners als leveranciers. We bestrijden voedselverspilling, werken met groene energie, beperken transportbewegingen en investeren in duurzame relaties met makers en partners.

Begin 2024 ontvingen wij het gouden keurmerk Green Key, een internationaal keurmerk voor duurzame bedrijven in de gastvrijheidssector. Boulevard houdt zich met duurzaamheid bezig op de volgende manier:

- In de backstage crewcatering wordt volledig op maat en vegetarisch gekookt, overgebleven producten of gerechten worden de dag erna opnieuw verwerkt. Ook is er een left-over-day in het leven geroepen, waar gerechten uit restaurants en crewcatering samen worden gevoegd.
- In de restaurants worden producten zoveel mogelijk uit de omgeving gehaald, de barren gebruiken al jaren hardcups en de partners worden betrokken in het duurzaamheidsbeleid, Hutten Catering kookt bijvoorbeeld met producten uit hun verspillingfabriek en werken met hun eigen bakkerij waar mensen werken die in zeker zin een afstand tot arbeidsmarkt hebben.
- 75% van onze foodtruckpartners maken gebruik van meerdere biologische producten.
- Al jaren wordt afval gescheiden, zowel voor publieken als backstage.
- We maken gebruik van Greener, een batterij die de CO2-voetafdruk van het festival verminderen, het voorkomt lokale luchtvervuiling en voorkomen het gebruik van dieselgeneratoren. Tijdens de editie van 2022 hebben we slechts 1 uur per dag gebruik gemaakt van dieselgeneratoren.
- We reduceren transportbewegingen door bijvoorbeeld 1 werkplek voor de medewerkers te bouwen in plaats van 4 aparte units, door het gebruik van afvalperscontainers beperken we de transportbeweging van vuilniswagens, door levering t.b.v. horecavoorzieningen zoveel mogelijk te combineren.
- Ook stimuleren we medewerkers, publieken en artiesten zoveel als mogelijk te reizen met trein of fiets. Uit onderzoek blijkt dat 54% van de bezoekers op de fiets naar het festival komt.
- We drukken op organic katoenen t-shirts, op karton in plaats van forex en drukken milieuvriendelijk programmaboek.
- Publiek heeft gratis toegang tot kraanwater.

We bouwen daarnaast zorgvuldig aan een cultuur en werkwijze, waarin de uitwisseling op menselijk niveau centraal staat. We kijken kritisch naar marktwerking in de sector en samenleving en de daaruit voortvloeiende machtsverhoudingen en rolpatronen. We zetten in op langdurige relaties met de makers en ook met onze verschillende publieken.

“... Tot het eigenzinnige, omarmende, optimistische, maatschappij-bewuste festival dat het vandaag de dag is.”

- AD -

FINANCIËN

We kunnen vaststellen dat de publieksinkomsten op recette en horeca goede cijfers laten zien. Dat geeft ons het vertrouwen dat de ingezette koers in het stijgen van publieksaantallen voort kunnen zetten, waarin we zorgvuldig risico's blijven afwegen. De steun van private fondsen is niet meer zo zeker als het was. We merken bij meerdere fondsen een koerswijziging die voor de dynamiek vaak laat bekend zijn. Dit is voor ons een uitdaging, omdat we voor bijna 20% afhankelijk zijn van fondsinkomsten.

De stijgende kosten die de afgelopen jaren zijn ingezet zien we terug in de lasten, vooral binnen de personele- en infrastructurele posten zien we een behoorlijke verhoging, net als voorgaande jaren. In de jaarrekening, die op 1 mei 2025 verschijnt, zullen de verschillen tussen de begroting en de realisatie op het gebied van kosten en inkomsten nader inzichtelijk worden gemaakt.

VOORUITBLIK THEATERFESTIVAL BOULEVARD 2025

De 41ste editie van Theaterfestival Boulevard vindt plaats van 7 t/m 17 augustus 2025 en presenteert wederom theater, dans, muziek[theater] en kunst in verschillende verschijningsvormen. Boulevard zal dan weer hartstochtelijke voorstellingen en inspirerende ontmoetingen brengen op vele locaties die de stad rijk is. In 2025 kunnen we voortbouwen op een stevig fundament van afgelopen editie. Dat we weten dat we in de binnenstad zitten de komende jaren biedt kansen en geeft veel rust ten opzichte van de afgelopen bewogen jaren. We hebben vaste waarden neergezet en richten ons nu op een verfijningsambitie. In 2025 kiest Boulevard voor makers die genereus zijn in hun verbeeldingskracht en werk maken dat wil resoneren. Makers die de grenzen van disciplines doorbreken en het publiek uitdagen om hun perspectieven op de wereld te laten kantelen. Betrokken makers, die zorg willen dragen voor de wereld, en verschillende mensen en verhalen zichtbaar willen maken. Boulevard gelooft in een brede definitie van kwaliteit, omdat verschillende kwaliteiten diverse publieken kunnen aanspreken. We geven expliciet ruimte aan makers die programmeren in en met de stad en die zich door de context willen laten beïnvloeden.

MAKERS IN 2025 UITGELICHT: Met Kopergietery/ Marijke Pinoy en haar familie bereiden we in Den Bosch een locatieproject met filmische sferen voor dat zowel binnen als buiten een villa in de stad zal spelen. In Foreverandevergem

is het publiek geplaatst buiten op een tribune voor de gevel van de villa, die tevens het decor van de voorstelling zal vormen. Miet Warlop werkt al sinds langere tijd werkt in het geheim aan wat zij 'de schedel van het onderbewustzijn' noemt, een plek waar je grootste angsten en verlangens samenkomen. Dit hoogtepunt krijgt de naam Delirium, een woord dat verwijst naar de dingen die ontsnappen aan het tastbare. Een staat van verwarring, een droom, een reis. Berlin en NTGent spelen, met een tribune die uitkijkt op de zijgevel van een Bossche flat hun Living Apartment Together. Verder zijn in 2025 nieuwe voorstellingen te zien van onder meer makers Louis Janssens, die [queer] familiebanden onderzoekt buiten het gezin, Julie Cafmeyer die in haar Erotic City de complexiteit van persoonlijke #metoo ervaringen én afwikkelingen uitspeelt en Joseph Toonga. Met de laatste tonen we niet alleen zijn nieuwe The Body Black Festival, maar doen we ook een uitgebreid publiekstraject. Piet Van Dycke komt met Beyond ook met zijn ladders en acrobaten op locatie. Daarmee geeft hij een vervolg aan de voorstelling Beyond The Edge die in 2024 op Boulevard te zien was. We zetten in op de ontwikkeling van een nieuwe cohesie en toegankelijk van de familievoorstellingen en kinderactiviteiten op de Parade, in de vorm van een familieplein. Dat plein zal ontwikkeld worden in samenwerking met educatiemaker Juup Luijten. We willen met Dukebox en Arjuna Vermeulen en nieuwe slag slaan in het ontwikkelen van Tent Paars. Daarvoor zijn we in gesprek met verschillende ontwerpers die aan de veelzijdigheid van podiumkunsten die street culture rijk is, een ruimte kan ontwerpen die daarop aansluit. Met vertrouwen zien we uit naar 2025 waar we de artistieke waarde, publieksfunctie betekenis en van Boulevard in volle overgave zullen aanbieden.

BIJLAGE: AFSLUITEND PERSBERICHT

WOLKELOZE 40e EDITIE THEATERFESTIVAL BOULEVARD

De terugkeer naar de Bossche binnenstad, het prachtige weer, 48.000 bezoekers aan voorstellingen [37.000 verkochte kaarten, 11.000 bezoekers van het gratis programma] en in totaal 100.000 bezoekers van het festival vormden de kroon op het veertigjarig jubileum van Theaterfestival Boulevard.

'Een thuiskomst, die het team, de kunstenaars en bezoekers ervaren hebben. Door de centrale ligging van het festivalhart op de Parade werden er meer spontane voorbijgangers en dagjesmensen bereikt', zegt directeur-bestuurder Dana Kibbelaar. 'Bij een festival dat al veertig jaar bestaat, wil je enerzijds je vertrouwde publiek vasthouden – wat ons lukt – maar zet je ook in op verbreding van je publieken.'

Boulevard 2024 ontving 120 gezelschappen. Zij boden in totaal 588 voorstellingen, concerten, installaties en talkshow edities op het [snij]vlak van theater, dans, muziek en beeldende kunst.

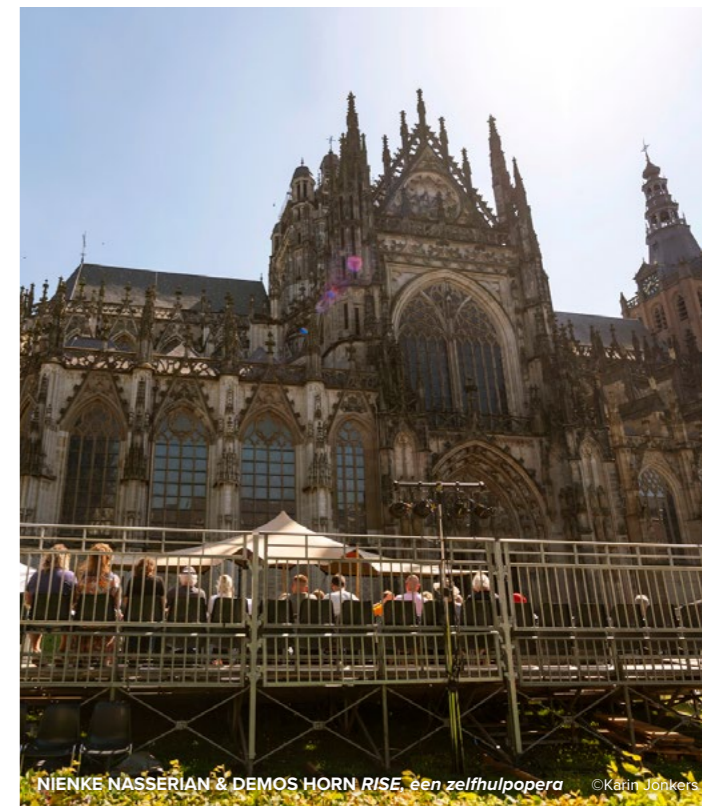
Het programma was ruim en veelzijdig, met enkele producties op onorthodoxe locaties als landgoed Bleijendijk, de IJzergieterij [Tramkade] en de Catharinakerk. Boulevard 2024 vroeg om overgave van het publiek. Dat gold voor de ritualistische openingsvoorstelling Karrasekare [Igor x Moreno], maar ook voor bijvoorbeeld een intieme solo van de Libanese dansmaker Omar Rajeh. De bezoeker kon worden ingewijd in de Droomtempel Memoria of in het Rijk der Zieken van iona&rineke. De festivalgangers lieten zich raken door Schweigman&, Laika en Dries Verhoeven, maakten kennis met Misiconi en ontdekten het Bossche programma in Tent Paars – samengesteld door Dukebox en dansmaker Arjuna Vermeulen. Het Torenpodium, met een Talkshow, circus, dans en in de avond bands, bleek een magneet voor publiek van alle leeftijden.

Future Feels

Al jaren heeft Theaterfestival Boulevard een samenwerkingsverband met Fontys Academy of the Arts [voorheen ook wel bekend als 'De Entreprijs'] en Avans Creative Innovation. Dit jaar vloeide het samen op één plek [Pand 18], in één programma: Future Feels. De focus lag op de uitwisseling en ontmoeting: tussen nieuwe makers, hun uiteenlopende disciplines, het werkveld, het festival en het publiek. De net-afgestudeerde nieuwe makers maakten een verrassend programma dat veel bezoekers trok.

Toegankelijk festival

Boulevard besteedt veel aandacht aan toegankelijkheid. In samenwerking met Stichting Onbeperkt Genieten werd deze editie voor het eerst een prikkelvriendelijke ontvangst georganiseerd. Elf mensen die in de regel theater mijden

vanwege een overdaad aan prikkels, waren nu in de gelegenheid om vooraf aan de voorstelling een rustruimte te bezoeken. Bovendien konden zij zich voorbereiden op hun bezoek door beschrijvingen van de locatie, de omgeving en de voorstelling. Ook een aantal doofblinde mensen brachten in groepsverband een bezoek aan Boulevard. Door middel van vierhandengebarentaal maakten zij kennis met maker Niels Weijer en zagen sommigen ook zijn voorstelling Arm Dances.

Een mooie opkomst was er eveneens bij de voorstelling met audiodescriptie. Vooraf maakten circa twintig blinde bezoekers en hun begeleiders kennis met de acteurs en de kostuums in een meet and feel. Tijdens de voorstelling kregen ze via een koptelefoon van een blindentolk de beschrijving wat er op het toneel gebeurde.

In het kader van de campagne Geef een toegift waren er bijna 500 gulle bezoekers van het festival die een extra kaartje voor een ander doneerden. We konden daardoor mensen van onder meer het AZC, Vluchtelingenwerk, Quiet Community, het Taalhuis en jeugdwerk PowerUp073 ontvangen.

Daniële Streep, de recent aangetreden interim directeur-bestuurder, is onder de indruk van wat ze allemaal heeft gezien. 'Een uitgebalanceerd programma waarmee de bezoeker even stil kan staan bij de ontwikkelingen in de wereld of gewoon een leuk avondje uit kan hebben. Het was echt een viering van 40 jaar Boulevard, een stadsfestival gemaakt door een flexibel team, honderden onvermoeibare vrijwilligers en vele betrokken makers en partners.'

THEATERFESTIVAL 'S-HERTOGENBOSCH
BOULEVARD

Cover HET HOUTEN HUIS/THEATER STAP *Voor ze verdwijnen*
Backcover LA TRIOCHKA | *Topdown* ©Karin Jonkers